

AEZ301 Hayat Bilgisi Öğretimi

Hayat Bilgisi Öğretiminde Kaynak ve Materyal Kullanımı

Dr. Öğr. Üyesi Fehmi DEMİR

Siirt Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü

Dersin İşlenişı

- Hayat Bilgisi Öğretimi (HBÖ)nde kullanılan kaynak ve materyaller ile ilgili temel kavramlar
- HBÖ'de kaynak ve materyal kullanmanın **önemi**
- Öğretim materyali hazırlanırken **dikkat edilmesi gereken ilkeler**
- HBÖ'de kullanılan **kaynaklar**
- HBÖ'de kullanılan **materyaller**
- Kaynak ve materyal kullanımı ile ilgili bazı **öneriler**

Temel Kavramlar

- **Araç:** Herhangi bir işi yapma ve öğrenmede kolaylık sağlamak amacıyla, kullanılan yazı tahtası, kalem, kitap vb. gibi **malzemelere** araç denir.
- **Gereç:** Tebeşir, tahta kalemi, pil, deney tüpü gibi bir işi yapmada kullanılan ve **tüklenen maddelere** gereç denir.
- **Kaynak:** Öğrenmenin kalıcılığını artırmak için başvurulan **görsel, işitsel yollar ile canlı, cansız kişilere** denir.
- **Öğretim materyali:** Öğretim sürecinde öğrencilere bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amacıyla kullanılan **tüm araç-gereçler ve kaynaklardır.**
- **Öğretim teknolojisi:** Öğrenme-öğretme sürecinde kullanılan **teknolojik araç-gereç ve materyallerdir.**

Hayat Bilgisi öğretiminde kaynak ve materyal kullanmanın önemi

1. Öğrencilerin farklı kaynaklardan ve materyallerden yararlanması **öğrenilenlerin kalıcı olmasını** sağlar.
2. Öğrenciler, hayata dair öğrenilenleri **ezberleme yoluna gitmez**, öğrencilerde **anlamlı öğrenmeler gerçekleşir**.
3. Derslerin daha **eğlenceli, keyifli** geçmesini sağlar
4. Öğrencileri **derslere karşı olumlu tutum** geliştirmesini sağlar.
5. Öğrenciler arasında **işbirliğini ve öğrenci motivasyonunu** artırır.
6. Üç boyutlu materyaller **somut öğrenmeyi** sağlar.

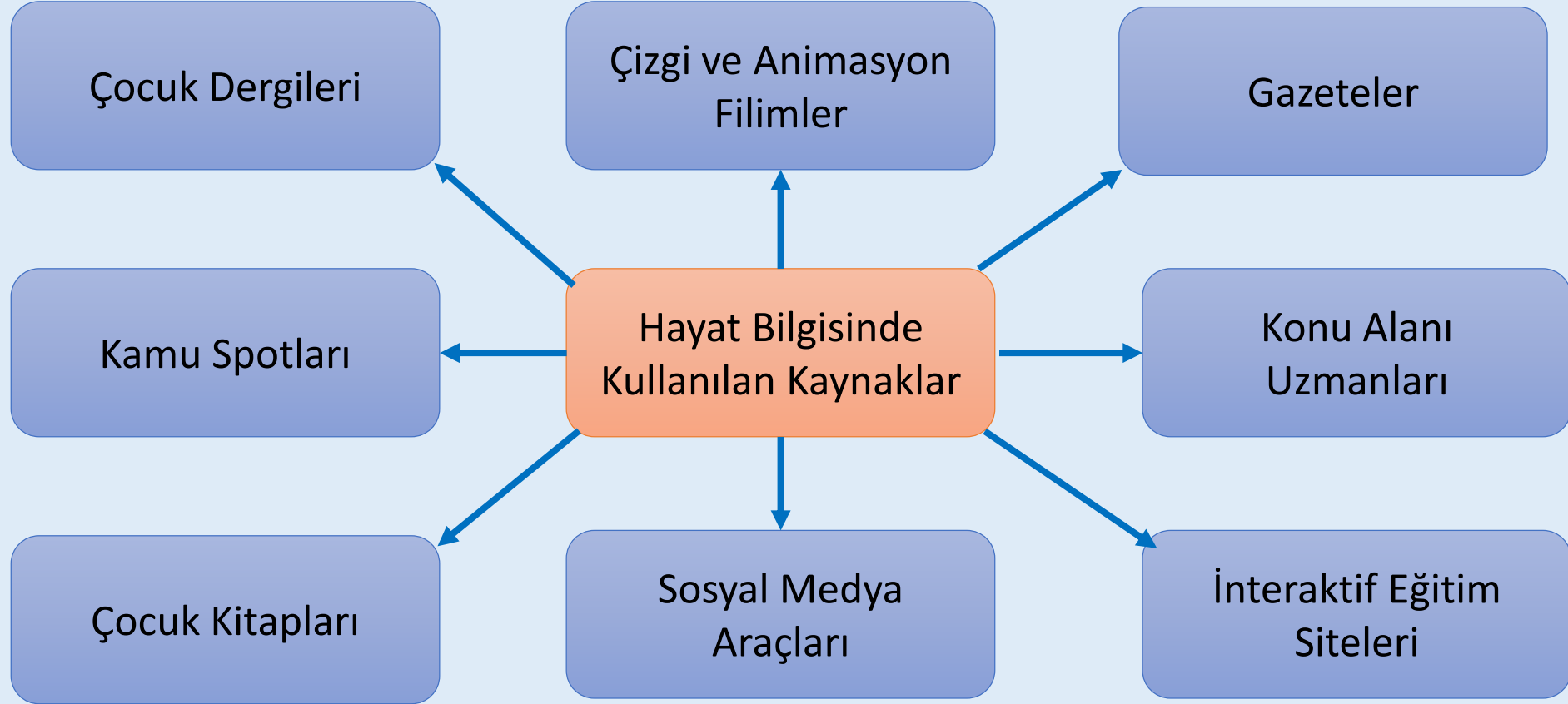
Öğretim Materyali (ÖM) Hazırlanırken Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler

1. ÖM **basit, sade ve anlaşılır** olmalıdır.
2. ÖM programın, dersin ve konunun **amaçlarına uygun** seçilmeli ve hazırlanmalıdır.
3. ÖM konuyla ilgili **tüm bilgileri değil, önemli, özet bilgi ve becerileri** içermelidir.
4. Kullanılacak ÖM'deki **görsel öğeler** (resim, renk, grafik vb.) önemli noktaları vurgulamak amacıyla kullanılmalı **aşırı olmamalıdır**.

Öğretim Materyali (ÖM) Hazırlanırken Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler

5. ÖM'nde kullanılan yazılı ve görsel öğeler, **öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun** olmalı ve **gerçek hayatla tutarlılık** göstermelidir.
6. ÖM, öğrenciye **uygulama ve alıştırma imkanı** sağlamalıdır.
7. ÖM, tekrar tekrar **kullanılabilir dayanıklılıkta** olmalıdır.
8. ÖM, kolaylıkla **geliştirilebilir, değiştirilebilir ve güncellenebilir** olmalıdır.

Hayat Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Kaynaklar

Çocuk Dergileri

- Hem temel **değer**lerin kazandırılmasında hem de hayat bilgisine ait bir çok **kavram ve becerilerin kazandırılmasında** çocuk dergileri kullanılabilir.
- Çocuk dergileri; bilimsel gelişmeleri, farklı sporları, yaşam biçimlerini, teknolojiyi, hayvanları veya coğrafi temaları ele alarak **çocukların dünyasına farklı boyutlar kazandıran süreli yayınlar**dır.
- Çocuk dergileri çocukları ilgilendiren haber, olay ve bilimsel gelişmelerin yansıtıldığı **çok boyutlu iletişim** araçlarıdır.
- Eğitimde kullanılan **çocuk dergileri ünite dergileri, okul ve sınıf dergileridir**.

Çizgi Filimler

- Çizgi film, bir konu ile ilgili olarak karakterlerin hareketlerini belirtecek biçimde **art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmleridir**.
- Çocuklar, çizgi filmler aracılığıyla **bilgi, beceri, tutum ve değerleri öğrenmektedir**.
- Çizgi filmlerdeki **olay, karakter ve davranışlar çocukları etkilemektedir**.
- Toplumun kuralları, değerleri, **çizgi filmler aracılığıyla** işlenmektedir.
- Sınıf öğretmenleri dersin kazanımlarına uygun olarak çizgi filmleri bir kaynak olarak kullanabilir.

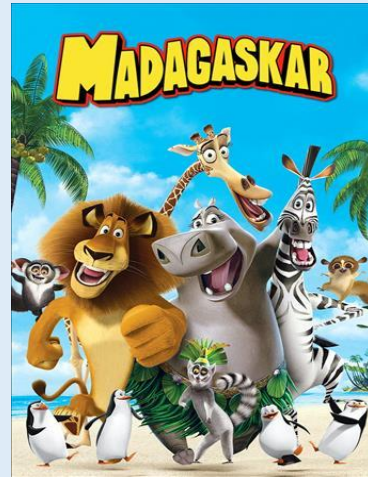
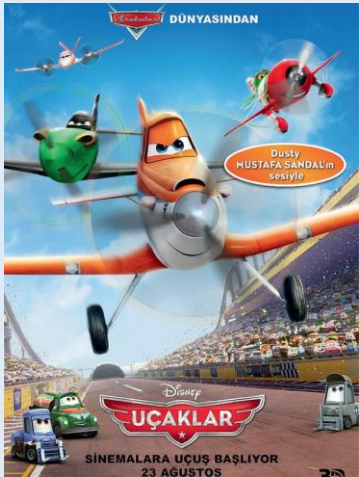
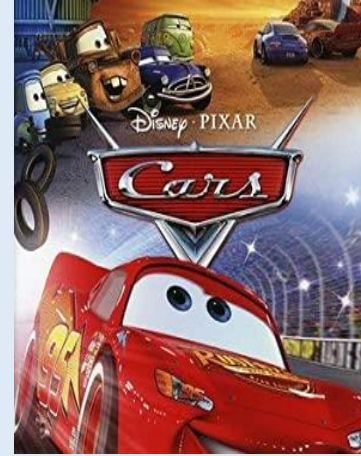
Çizgi Filimler

Animasyon Filimler

- Animasyon filimler, hikayelerin görsel işitsel versiyonlarıdır. Bireyleri **eğlendirerek, düşündürerek hem bilgilerini hem duygularını geliştirir.**
- Animasyon filimler çocukları sosyal, kişilik, bilişsel ve cinsiyet **rolleri üzerinde etkili** olmaktadır.
- Animasyon filmleri ile öğrencilerin **motivasyonları ve derslerdeki etkileşimleri artar.**
- Animasyon filmlerinin hayat bilgisi dersinin kazanım, beceri ve değerlerini içerdiği söylenebilir. Öğretmenler hayat bilgisi dersinin konu ve kazanımları ile bağlantılı olarak bu filmleri kaynak olarak kullanabilir.

Animasyon Filimler

Gazeteler

- Gazeteler her düzeydeki bireyler (okul öncesinden yükseköğretime), **zengin görsel unsurlar** (resim, fotoğraf, şema, grafik, harita) kullanarak, **farklı konularda** (şehir, ülke, dünya, ekonomi, çevre, bilişim, kültür-sanat, spor eğitim) **haberler** sunmaktadır. Gazeteler bu özellikleri dolayısıyla hayat bilgisi dersinde kullanılacak bir araçtır.
- Öğretmenler, hayat bilgisi dersinde **konuların günlük hayat ile bağlantısını kurmada**, üzerinde durulan **kavram ve kazanımları somutlaştırmada** gazetelerden yararlanabilir.
- Ancak öğretmenler gazeteleri kullanırken öğrencilerin **gelişim özelliklerine dikkat etmeleri** gerekir.

Konu Alanı Uzmanı

- Öğretmenler konunun özelliğine göre **farklı alanlarda çalışan kişileri sınıfa davet** edip öğrencilerin konuyu birincil kaynaktan öğrenmesini sağlayabilir. Böylece öğrenciler kitaplardan öğrendikleri ile konu alanı uzmanından öğrendikleri arasında bağlantılar kurar.
- Hayat bilgisi dersinde farklı meslek grubunda çalışan aileler, resmi veya özel sektörde çalışanlar, aile büyükleri, bilim insanları, sanatçılar, sporcular konu alanı uzmanı olarak sınıfa davet edilebilir.
- Ayrıca sınıfça **okula yakın kurum ve kuruluşlardaki çalışanlar ziyaret** edilerek meslekleri ve yaptıkları işler hakkında bilgi alınabilir.

İnteraktif Eğitim Siteleri

- Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen **Eğitim Bilişim Ağı (EBA)** hayat bilgisi öğretiminde kullanılabilen **dijital bir eğitim platformu**dur. EBA içeriğinde e-dergi, e-kitap, video, ses, görsel, e-doküman, yarışma, içerik üretimi, e-kurs, gibi çeşitli modüller bulunmaktadır.
- Bunun yanında öğretmenlerin yararlanabileceği Morpa Kampus, Okulistik, Vitamin gibi eğitim siteleri de bulunmaktadır.

İnteraktif Eğitim Siteleri

- İnteraktif eğitim sitelerinden yer alan **ödevler, etkinlikler, çalışma kağıtları, oyunlar, müzikler, belgeseller ve görseller** hayat bilgisi dersinin konu, beceri, değer ve kazanımlarına uygun olarak kullanılabilir.
- İnteraktif eğitim siteleri bireysel öğrenmeyi desteklemekte ve **eğitimi görselleştirerek derse olan motivasyonu artırmaktadır. Çok sayıda duyu organına hitap** ettiği için de kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadır.

Sosyal Medya Araçları

- İnternet yaşamın her alanının etkilediği gibi öğrenme öğretme sürecini de etkilemiş ve internet ortamı, hemen her yaştaki bireylerin zamanlarını geçirdiği yerler durumuna gelmiştir. Youtube, podcasting, bloglar, wikis vb. sosyal ortamlar bulunmaktadır.
- Öğretmenler, eğitimi sınıf ve okul dışına çıkararak **sosyal medya araçlarından yararlanabilir.**
- Sosyal medya araçları, **öğrencilerin işbirliği, akran değerlendirmesi yapmasını ve güdülenmesini sağlar.**

Çocuk Kitapları

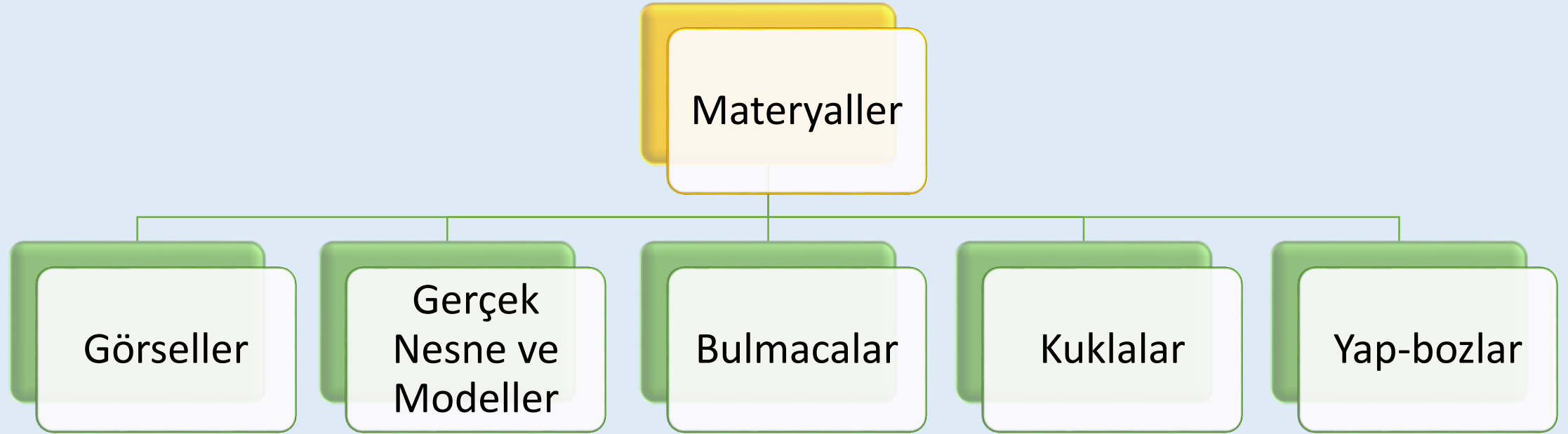
- Hayat bilgisi dersi toplumsal yaşama ait birçok konuyu ve değeri içeren bir ders olduğundan kazanım, beceri ve değerlerle ilişkilendirilerek çocuk kitaplarından yararlanılabilir.
- Çocuk kitapları (hikayeler, masallar, romanlar) hem **mevcut değerleri korumak ve güçlendirmek** hem için hem de **kültürün kazandırılması** için kullanılabilir.

Kamu Spotları

- Kamu spotu, kamu yararı için **kamu kurum, kuruluşlar ile dernek ve vakıflar tarafından hazırlanan bilgilendirici ve eğitici nitelikte** film, sesler ve alt bantlardır.
- Kamu spotları hayat bilgisi dersinde çoğu ünite, kazanım, beceri ve değerlerle ilişkilendirilerek derslerde kullanılabilir.
- Hayat bilgisinde özellikle öğrencilerin dikkatini çekmek için dersin giriş aşamasında kullanılabilir.

Hayat Bilgisi Dersinde Kullanılan Materyaller

Görseller

- Kolay bulunma ve hazırlama, masrafsız olma, karmaşık fikirleri sadeleştirme, kullanım kolaylığı ve etkileşimli olmasından dolayı görseller öğrenme öğretme ortamlarında kullanılan materyallerdir.
- Konuların **somutlaştırılmasında**, karmaşık kavramları **basitleştirmede**, öğrencilerin derse **dikkatlerinin çekilmesinde** görsellerden yararlanılmaktadır.

Resimler ve Fotoğraflar

- İnsanların, yerlerin ve eşyaların iki boyutlu temsilcileridir. Öğrencilerin konuları **daha iyi anlamaları ve konuların somutlaştırılmasında** kullanılması gerekir.

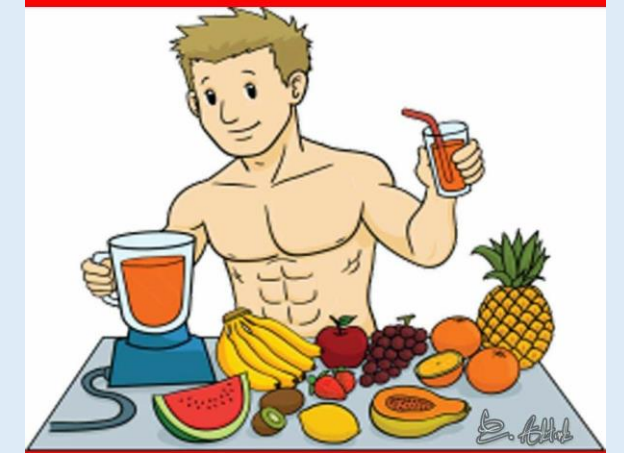

Resimler ve Fotoğraflar

- Öğretmenlerin konularına uygun olarak internetten, dergilerden, gazetelerden veya kendisi çekerek fotoğraflar ve resimleri kullanması gerekir.

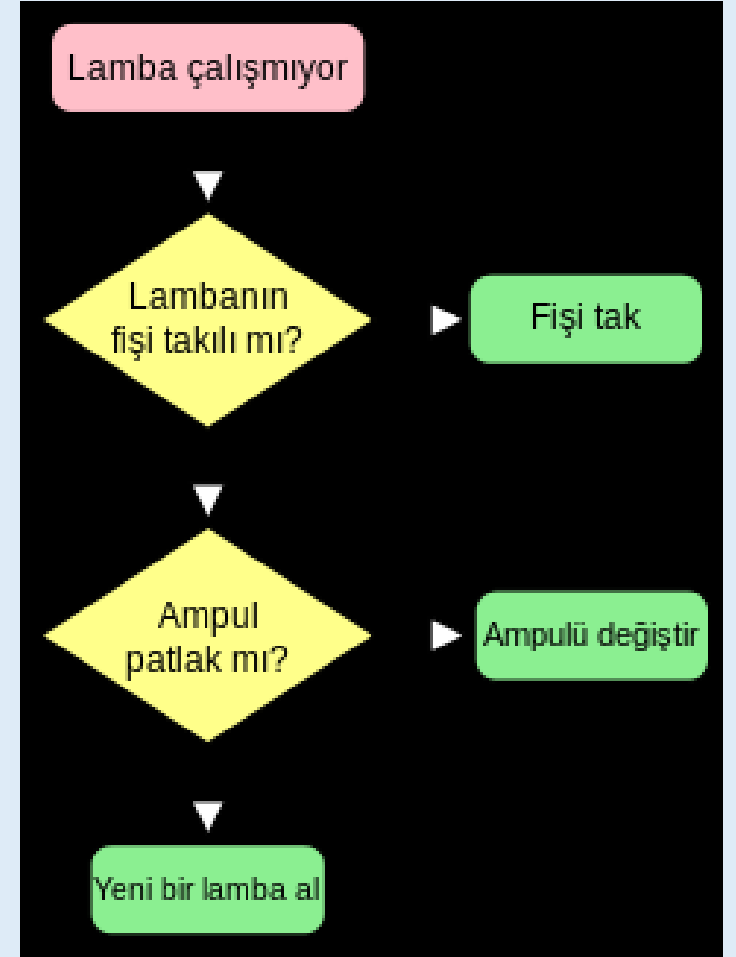
SAĞLIKSIZ BESLENME

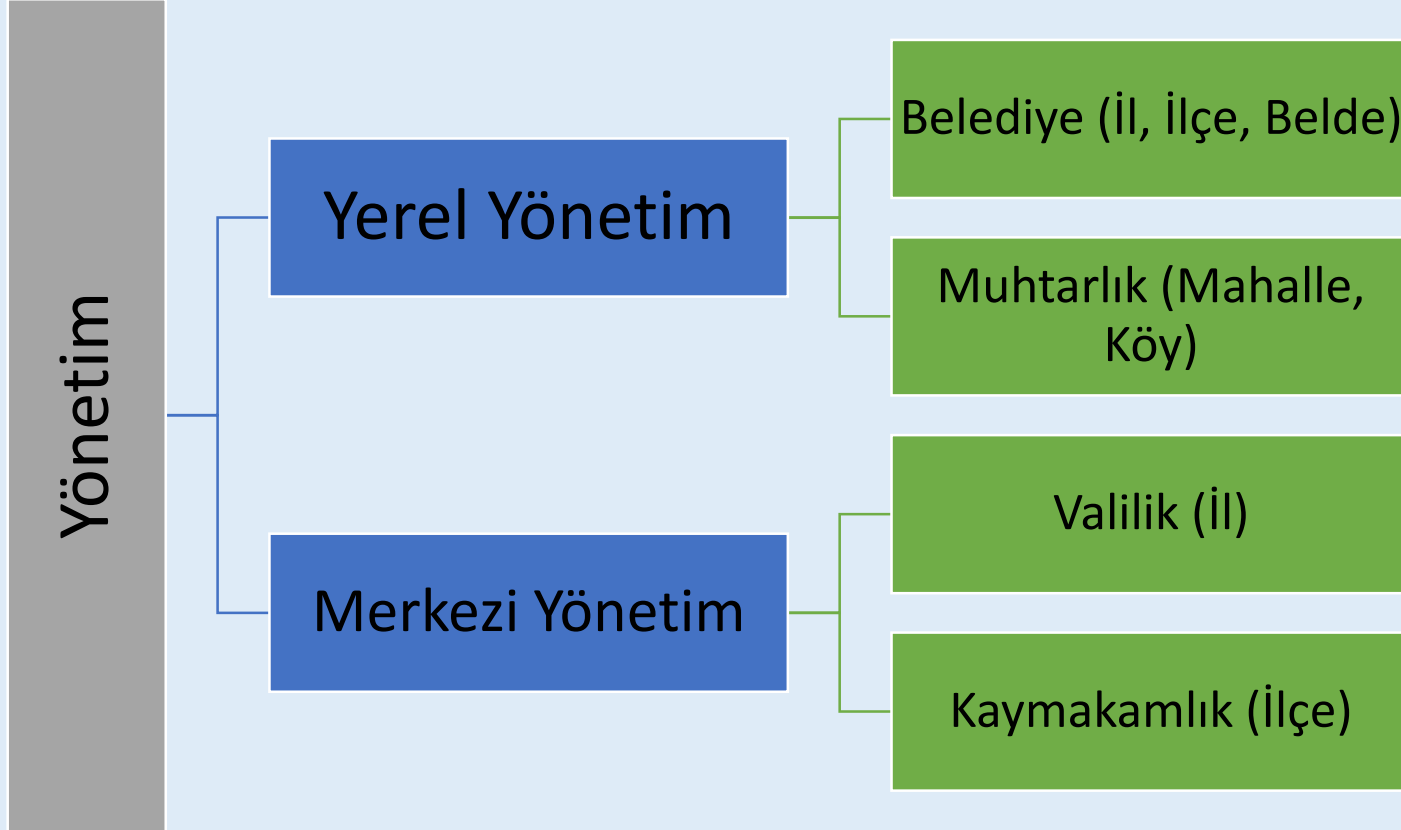
SAĞLIKLI BESLENME

Şemalar

- Kronolojiler, miktarlar ve hiyerarşiler gibi **soyut ilişkilerin görsel temsilcileridir**. Çizelgelerin örgütleme şeması, akış şeması ve zaman çizelgesi gibi türleri bulunmaktadır.
- **Örgütleme şeması**: Bir kuruluşun organizasyon yapısını gösterir.
- **Akış şeması**: Bir sürecin akışını ve işlemlerin yapılış sırasını gösterir.
- **Zaman Çizelgesi**: Olaylar ve tarihler arasındaki ilişkileri göstermek için kullanılır.

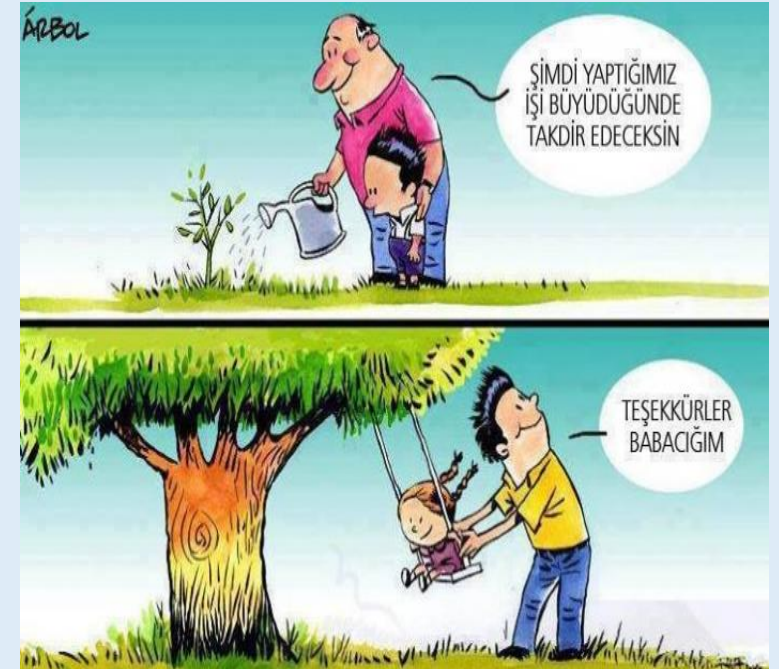

Örgütlenme Şeması

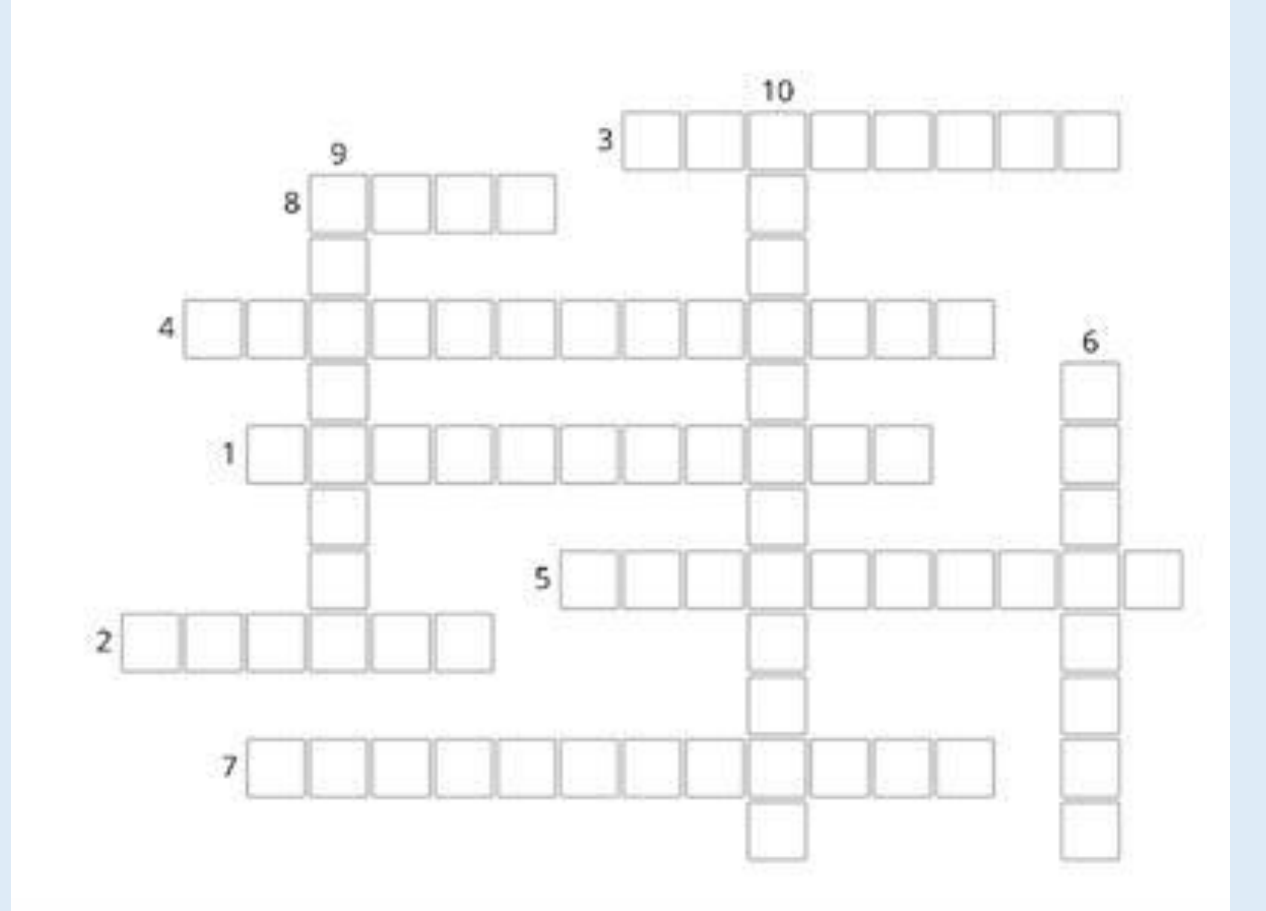
Karikatürler

- Gerçek ya da hayali **insanların, hayvanların ve olayların kaba çizimleridir**. Eğlenceli olup kolay okunurlar ve çocuklar için ilgi çekicidirler. Öğrenciler geri dönüşüm, küresel ısınma, güncel olaylar ya da okudukları hikayelerle ilgili karikatür oluşturabilirler.

Bulmacalar

- Düşündürerek ve aratarak buldurmayı amaçlayan **kelime yoklama oyunu**. Derste renkli resim, çizgili ve şekilli bulmacalar hazırlanabilir. Öğretmenler, bir konu ya da ünite için bulmacalar hazırlayabileceği gibi konu ya da ünite sonunda tekrar amacıyla da bulmacalardan yararlanılabilir.

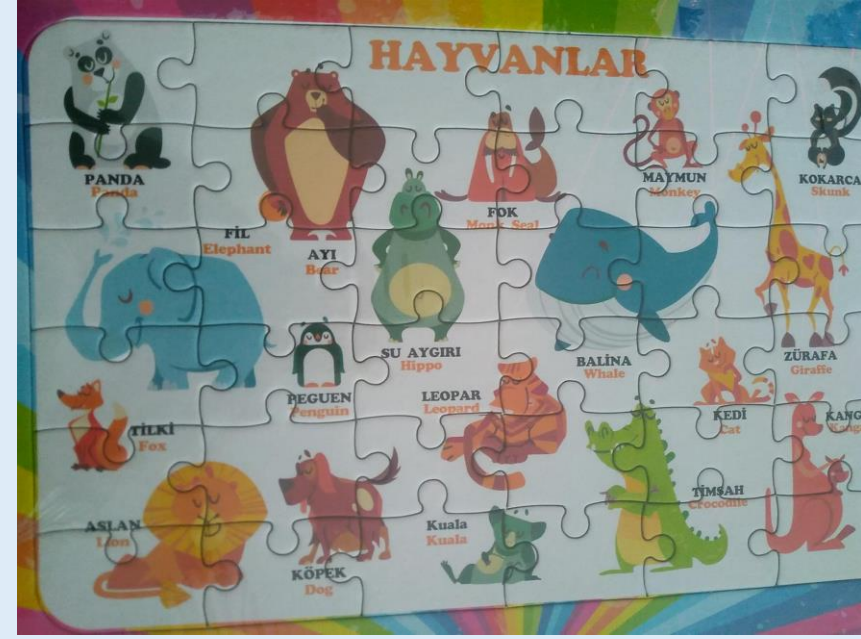
Kuklalar

- İnsan, hayvan ya da diğer **canlıları biçimsel olarak yapıp hareket ettirme ve seslendirme** amacıyla kullanılan materyallerdir. Aile, okul ve toplumda nezaket sözcüklerini kullanma, uygun söz ve davranışlar sergileme, iletişim vb. konularda kullanılabilir.

Yap-Bozlar

- Parçalardan oluşan **resim veya fotoğrafların birleştirilme**ye çalışıldığı materyallerdir. Hazırlanması zaman almakla beraber kullanımı **eğitici, zevkli ve ilgi çekici**dir. Hemen her konuda yap-boz hazırlanabilir.

Gerçek Eşya ve Modeller

- Gerçek eşyalar: Konularla bağlantılı sınıfa getirilen canlı veya cansız nesnelere oluşun materyallerdir. Ayna, şemsiye, diş fırçası, sabun, pusula, meyve ve sebzeler, piller vb. gerçek eşya ve nesnelere.
- Modeller: **Gerçek eşyanın üç boyutlu temsilcileridir.** Güneş ve gezegenlerin modeli, insan modeli, dünya modeli,

Hayat bilgisi öğretiminde kaynak ve materyal kullanımına ilişkin bazı öneriler

- Sınıfınızın öğrenci sayısını, yaşları, yaş aralıklarını ve düzeylerini, erkek-kız oranlarını belirleyiniz.
- Okulda kullanabileceğiniz sabit ve alternatif ders ortamlarını belirleyiniz.
- Okulunuzun koridorlarını, bina boş alanlarını, merdiven altı boşlukları, etkinlik için ayrılmış atölyeleri, konferans ve toplantı salonu bulunup bulunmadığını tespit edin.
- Okulda ortak kullanıma sunulan model, bilgisayar, projeksiyon vb. araçların olup olmadığını ve çalışılabilir durumlarını araştırınız.

Hayat bilgisi öğretiminde kaynak ve materyal kullanımına ilişkin bazı öneriler

- Bulduğunuz bölgenin coğrafi yapısını ve iklim özelliklerini araştırınız. Çevrede gezilecek görülecek yerlerin (müze, ören yeri, sanat galerisi, hayvanat bahçesi, botanik parkı) listesini çıkarınız.
- Bulduğunuz bölgenin sosyal ve kültürel olanaklarını (kütüphane, sinema, tiyatro, yaşlı bakım evi, çocuk yetiştirme yurdu, sera, ekmek fabrikası) araştırınız.
- Öğrencilerin veli profilini ve sosyo-ekonomik yapılarını belirleyiniz.

Yararlanılan Kaynaklar

- Alpan, G. B. ve Demirkan, Ö. (2015). Hayat bilgisi öğretimi. S. Özden ve S. Kaymakçı (Editörler). *Hayat bilgisi dersinde kullanılabilcek öğretim teknolojileri ve materyalleri*. Ankara: Pegem Akademi, ss.248-291.
- Fidan, N. K. (2020). Kuramdan uygulamaya hayat bilgisi öğretimi. V. Aktepe, M. Gündüz (Editörler). *Hayat bilgisi öğretiminde kullanılan kaynak ve materyaller*. Ankara: Pegem Akademi, ss.193-218